

maar de Nederlandse Stalin, wist op te werken. Van een oude strijdmakker heeft Cornelissen gehoord dat De Groot in 1930 een afgevaardigde van de Comintern in wist in te palmen, maar verder heeft hij op dit punt niets te melden. Er zal in de archieven in Moskou toch nog wel materiaal liggen dat iets meer over De Groots opmars in de CPN kan vertellen?

Ook op de belangrijkste vragen over zijn optreden tijdens en direct na de bezetting gaat Cornelissen nauwelijks in. Schreef hij nu wel of niet het manifest dat de aanzet tot de Februaristaking gaf? Liet hij nu wel of niet welbewust zijn medebestuurders oppakken door de Duitsers? En hoe kon hij - ondanks zijn discutabele houding tijdens de bezetting - in 1945 direct de touwtjes in de partij weer in handen nemen en moedige verzetslieden als Gerben Wagenaar en Frits Reuter de wet voorschrijven? Zeker zo verbazingwekkend is dat De Groot daarna tot 1977 aan de macht bleef. Waarom is hij niet na de ontmaskering van Stalin in 1956 aan de kant gezet? Hoe kon hij zijn partijgenoten blijven intimideren, terwijl de CPN achteruitholde en hijzelf er steeds krankzinniger ideeën op nahield. Waarom voerde ook de nieuwe generatie studenten en intellectuelen - door De Groot minachtend aangeduid als flikkers en potten - zijn directieven gedwee uit? Waarom liet Waarheid-redacteur Gijs Schreuders zich na de rampzalige verkiezingsnederlaag van 1977 dicteren dat het verlies te wijten was aan een neokoloniale samenzwering, waarbij Molukse terroristen in opdracht van de CIA een angststemming creëerden om Van Agt in het zadel te helpen? Het zijn vragen waarop Cornelissen nog geen begin van een antwoord geeft.

Jan Blokker heeft in *De Volkskrant* geschreven dat het antwoord gevonden kan worden door de CPN niet als serieuze partij, maar als sekte te beschouwen. Daar zit wel iets in, maar het probleem hiermee is dat de CPN wel degelijk in de politieke arena opereerde en haar leider in Moskou en Peking als een belangrijk politicus werd gezien. De toekomstige biografie van deze fascinerende figuur zal het daarom niet alleen van zijn sociaal-psychologische, maar vooral van zijn politieke inzicht moeten hebben.

Dik Verkuil

MISDAAD EN STRAF

E.J.M.F.C. Broers, *Beledigingszaken voor de Staatse Raad van Brabant 1586-1795* (Van Gorcum, Assen 1996) 303 blz., prijs f45,00.

Er wordt in het onderwijs nog wel eens beweerd dat, tot in de achttiende eeuw, foltering een algemeen aanvaard en veel voorkomend fenomeen was in de rechtsgang. Met enig genoegen vertelt de docent dan over het gebruik van duimschroeven, pijnbank en wat voor andere instrumenten het menselijk vernuft ook heeft bedacht om het recht zijn gang te doen krijgen. De werkelijkheid is natuurlijk veel genuanceerder en dat wordt de lezer duidelijk die het boek *Beledigingszaken voor de Staatse Raad van Brabant* ter hand neemt. De 'criminele procedure' die hierin wordt beschreven maakt verhoor op de pijnbank - de scherpe examinatie - alleen mogelijk indien de procureur voldoende bewijs heeft verzameld, als het om een halsmisdrijf gaat en dan nog pas indien reeds een lange procedure is doorlopen. Van het lichtvaardig onderwerpen van een verdachte aan marteling kon geen sprake zijn.

Het boek, een onderzoek naar beledigingsprocessen die dienden voor de Staatse Raad van Brabant en Landen van Overmaze, in de jaren tussen oprichting en opheffing, is niet in eerste instantie geschreven voor de geschiedenisdocent. De liefhebber van regionale geschiedvorsing evenwel vindt er een groot aantal zaken die van groot belang kunnen zijn, omdat ze een duidelijk licht werpen op normen en waarden in de zeventiende en achttiende eeuw. De Staatse Raad was het hoogste rechtcollege in de gebieden die tijdens de Opstand in handen van de Unie waren gekomen, maar niet als volwaardige partner werden erkend. Er zijn zo'n 4200 procesdossiers bewaard gebleven en daaruit putte de auteur de circa 3% die betrekking hebben op beledigingszaken. Het is intrigerend te lezen, hoe in deze periode ruzies die op woordenwisselingen uitliepen, ontstonden en welke scheldwoorden door het hof werden geaccepteerd en welke met een boete werden bestraft. Zo kwam de kwalificatie 'hoer', door Hendrik Holst toegevoegd aan de vrouw van plaatsgenoot uit Steenberg, Peter Willemsen, hem in 1650 op een enorme boete van zestig Carolusguldens te staan.

In de eerste plaats is de studie echter geschreven voor degenen die die het ontstaan en de wording van ons rechtstelsel bestuderen. De auteur schroomt dan ook niet om passages uit het in de rechtspraak van die eeuwen gebruikte latijn onvertaald te laten. Hij veronderstelt veel bekend bij de lezer, of neemt aan dat die de bereidheid heeft om eerst een algemene inleiding op de materie te bestuderen.

Toch kan het boek ook de geschiedenisdocent aanspreken. Het geeft een uitstekende inleiding op de geschiedenis van onze rechtspraak van Romeins recht tot ca. 1800. Het behandelt de codificatie van het recht, de ontwikkelingen in de Middeleeuwen van *leges barbarorum* tot de wederopleving van de rechtsregels zoals opgetekend onder Justinianus, het canonieke recht zoals gebruikt in de kerk, en de ontwikkelingen in de Nieuwe Tijd. Of het opnemen in de schoolbibliotheek wenselijk is, valt te betwijfelen. De studie stelt daarvoor te hoge eisen aan de leerling.

Kees van Kemenade

CUBA

Art van Iperen, *De lege etalage. Cuba na de revolutie* (Atlas, Amsterdam/Antwerpen 1996) 270 blz., prijs f39,90.

Cubaans grapje: 'Heb je de nieuwe bordjes in de dierentuin gezien? Eerst hing er 'verboden de dieren te voederen'. Toen verschenen er bordjes 'verboden het voer van de dieren op te eten'. Nu hangt er overal 'verboden de dieren op te eten.'

In een land waar men dergelijke moppen tapt verloopt waarschijnlijk niet alles naar wens. Journalist Art van Iperen reisde enkele malen naar Cuba en trof een failliete boedel aan. Tijdens de Koude Oorlog fungeerde Cuba als etalage van de revolutie, ingericht en overdadig gevuld door Moskou. Om bekende redenen werd de steun vanuit Oost-Europa in de loop van de jaren negentig tot nul gereduceerd. Algehele verpaupering, vluchtelingenstromen, onverholen prostitutie en politieke onrust zijn het gevolg. Cuba is terug bij af. Maar: "Als mij zou worden verteld dat ik de enige was die nog in de revolutie geloofde, zou ik blijven doorstrijden." Aldus Het Paard, De Grijsaard, De Baard, De Meneer, *el líder máximo* Fidel Castro.